

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก
Farm Women Group Operations in Noen Maprang District of Phitsanulok Province

สุภาภรณ์ คลังทอง (Supaporn Klungtong)¹ สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)²

สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khрутmuang Sanserm)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ข้อมูลส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (2) การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (4) ปัญหาการดำเนินงานและความต้องการในการสนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และ (5) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประชากรในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 9 กลุ่ม สมาชิกจำนวน 192 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาร์ยามานะที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 130 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 54.13 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก มีอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง ระยะเวลาเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 10.78 ปี รายได้ในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 223,960 บาท/ปี รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 150,730.77 บาท/ปี รายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 73,690.77 บาท/ปี 2) ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเป็นประจำในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารทุนและทรัพยากร การพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ และสาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเป็นประจำ 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การลงทุน และการรับผลประโยชน์ 4) สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีปัญหาด้านการบริหารทุนและทรัพยากรอยู่ระดับมากที่สุด และมีความต้องการสนับสนุนการสนับสนุนปัจจัยการผลิตมากที่สุด 5) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ประกอบด้วย การส่งเสริมทางด้านต่าง ๆ ได้แก่ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการผลิตและการตลาด การเพิ่มศักยภาพสมาชิกกลุ่มให้สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ การสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและได้มาตรฐานโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ การพัฒนาการดำเนินงานกลุ่ม การดำเนินงานกลุ่ม กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช supapornk6567@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sineenuch.san@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study: (1) personal and socio-economic conditions of farm women group members, (2) group activity operations by farm women groups, (3), participation of farm women group members, (4) problems and needs of farm women groups in operational supports, and (5) guideline for operational development of farm women groups. The population of the study were 192 members from nine farm women groups in Noen Maprang District, Phitsanulok Province. The sample size was determined by using Taro Yamane's formula with an error level of 0.05 accounting for 130 members and simple random sampling was applied. The data were collected by using a structural interview and analyzed to determine frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation, and ranking. The research findings were found that (1) farm women group members had an average age of 54.13 years and finished primary education. Their household main and supplement occupations were agriculture and general labors and they had an average of 4.02 family members. An average of serving farm women groups was 10.78 years. The averages of annual household, farm, and non-farm incomes were 223,960, 150,730.77, and 73,690.77 baht respectively. (2) Farm women groups operated frequently in five aspects such as group management, capital and resource management, knowledge and capability development of member, developmental process of product and service, and public interest / natural resource and environment conservation. However, they didn't concern the product standardization. (3) Most members participated frequently in four aspects, except investment/ share activity budget was involved by the member occasionally. (4) Farm women group had problem of capital and resource management at the highest level. They indicated needs at high level such as group activity support, knowledge and capability development of members and committees. Furthermore (5) the guideline for operational development of farm women groups would focus on an extension of various activities such as utilization of technology and innovation for production and marketing development, agro- tourism place, human potential development of committee to be knowledge transfer person, applied local wisdom for product identity creation, and initiating variation of standardized processing products by using local materials for increasing community incomes.

Keywords: Group operational development, Group development, Farm women group,

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ภาคเกษตรนับว่ามีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก มีจำนวนประชากรในภาคเกษตรมากถึง 25 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมด (สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล, 2566) และในสถานการณ์ปัจจุบันภาคเกษตรกรรมมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นพื้นฐานของการพัฒนาภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ และสังคมไทยในชนบท สตรีในภาคการเกษตรปัจจุบันถือว่ามีบทบาทและเป็นที่กำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะแม่บ้านเกษตรกร ซึ่งมีส่วนช่วยในการผลิตทางการเกษตร การแปรรูปสินค้าทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ในครอบครัว เป็นการแบ่งเบาภาระของหัวหน้าครอบครัว ส่งผลให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นสถาบันเกษตรกรภายใต้การดูแลส่งเสริมสนับสนุนของกรมส่งเสริมการเกษตร มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2513 ซึ่งในปี พ.ศ.2566 มีการจดทะเบียนเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวน 10,088 กลุ่ม มีสมาชิก 98,800 คนทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) โดยส่งเสริมให้สตรีในภาคเกษตรในหมู่บ้าน/ตำบลเดียวกัน รวมตัวกันเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตามความสมัครใจ มีการบริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันพัฒนา ยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นทั้ง 4 มิติ ได้แก่ ด้านคุณภาพชีวิต ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาเป็นผู้ประกอบการเกษตร มีความรู้ด้านการบริหารจัดการ มีการผลิตอย่างเป็นระบบ สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ มีความรู้ด้านเทคนิคเกษตรในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น เพิ่มรายได้ให้ครอบครัว ช่วยกันแก้ไขปัญหาสังคม ตลอดจนการดูแลสิ่งแวดล้อม ชุมชนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563)

สำนักงานเกษตรอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรต่างๆ ในพื้นที่ และยังรับขึ้นทะเบียนให้แก่เกษตรกรที่มีความประสงค์ในจัดตั้งกลุ่ม ทั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ในปัจจุบันมีกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จำนวนทั้งหมด 9 กลุ่ม (สำนักงานเกษตรอำเภอเนินมะปราง, 2566) โดยที่ผ่านมาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเนินมะปราง ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายด้าน ทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านทุนและทรัพยากร ด้านการพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก ด้านการพัฒนาสินค้าและด้านสาธารณประโยชน์ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่มที่ไม่ต่อเนื่อง ไม่มีตลาดรับรองสินค้า ขาดแคลนเงินทุน นอกจากนี้สมาชิกยังขาดความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ไม่มีมาตรฐานรับรอง เป็นผลให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังไม่ประสบความสำเร็จมากเท่าที่ควร

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงมีความสำคัญในการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล สภาพสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานและความต้องการในการสนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกร
5. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการวิจัยนี้ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั้งหมดในอำเภอนีนะปรังที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2566 จำนวน 9 กลุ่ม มีสมาชิกจำนวน 192 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวน 130 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 2) การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 3) การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและ 4) ปัญหาและความต้องการการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ทดสอบค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ (IOC) เท่ากับ 0.99 และทำการทดสอบเพื่อหาค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha หรือ Cronbach) โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสัมภาษณ์แต่ละตอนมีค่าระหว่าง 0.909 - 0.916 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอนีนะปรัง จังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อายุเฉลี่ย 54.13 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นหลัก มีรับจ้างทั่วไป เป็นอาชีพรอง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.02 คน มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เฉลี่ย 10.78 ปี ในปี พ.ศ.2566 มีรายได้ในครัวเรือนทั้งหมด เฉลี่ย 223,960 บาท/ปี รายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 150,730.77 บาท/ปี และมีรายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 73,690.77 บาท/ปี

2. การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมของสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 รองลงมา คือ การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของกลุ่ม และการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิก ตามลำดับ

2.2 การบริหารทุนและทรัพยากร สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก รองลงมา คือ การจัดทำบัญชีได้ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานทางการเงิน ตามลำดับ

2.3 การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การนำภูมิปัญญา/นวัตกรรมมาปรับใช้ในการดำเนินการของกลุ่ม รองลงมา คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้หรือกิจกรรมกลุ่มกับองค์กรภายนอก และการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้สมาชิกกลุ่มและบุคคลภายนอก ตามลำดับ

2.4 กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้มากกว่าร้อยละ 70 รองลงมา คือ การจัดการที่ลดต้นทุนในกระบวนการผลิต (ขั้นตอนการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ปฏิบัติงาน การขนย้าย การเก็บ การตรวจเช็ค) และการเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์กับกลุ่มอื่นๆ ตามลำดับ และไม่มี
การปฏิบัติ 1 ประเด็น คือ สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐาน

2.5 สาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการ
ปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม รองลงมา คือ กระบวนการผลิตที่เป็น
มิตรกับสิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกสาธารณประโยชน์เพื่อชุมชน ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.1 การวางแผนของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ การวางแผน
พัฒนาของกลุ่ม รองลงมา คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม และการวางแผนด้านการเงินของกลุ่ม ตามลำดับ

3.2 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่
การพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการ รองลงมา คือ การตรวจสอบคุณภาพสินค้า/บริการ และการผลิตสินค้า/บริการ ตามลำดับ

3.3 การลงทุนของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่ มีการลงแรง
ปฏิบัติงานผลิตสินค้าของกลุ่ม รองลงมา คือ การลงทุนด้วยวัสดุ/อุปกรณ์หรือทรัพยากรของกลุ่ม และการลงทุน/หุ้นในการทำ
กิจกรรมของกลุ่ม ตามลำดับ

3.4 การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ 3 ประเด็นแรก ได้แก่
การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม รองลงมา คือ การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ
และการได้รับเงินค่าตอบแทนจากการร่วมดำเนินกิจกรรม ตามลำดับ

4. ปัญหาการดำเนินงานและความต้องการการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.1 ปัญหาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้ง 5 ด้าน
โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร รองลงมา คือ กระบวนการพัฒนาสินค้า
และบริการ การบริหารจัดการกลุ่ม การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก และสาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมปัญหาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ปัญหาการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
1. การบริหารจัดการกลุ่ม	2.18	น้อย	3
2. การบริหารทุนและทรัพยากร	2.52	น้อย	1
3. การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก	2.08	น้อย	4
4. กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ	2.42	น้อย	2
5. สาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1.86	น้อย	5
เฉลี่ยรวม	2.21	น้อย	

การแปลผล 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4.2 ความต้องการการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม รองลงมา คือ การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก การพัฒนาความรู้และความสามารถของกรรมการ กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ การส่งเสริม/พัฒนาการบริหารทุนและทรัพยากรของกลุ่ม การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม และการส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุขประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตามลำดับ แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปภาพรวมความต้องการการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ความต้องการการสนับสนุน	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	อันดับ
1. การสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม	4.05	มาก	1
2. การพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม	3.59	มาก	6
3. การส่งเสริม/พัฒนาการบริหารทุนและทรัพยากรของกลุ่ม	3.78	มาก	5
4. การพัฒนาความรู้และความสามารถของกรรมการ	3.97	มาก	3
5. การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก	4.04	มาก	2
6. กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ	3.86	มาก	4
7. การส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านสาธารณสุขประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	3.08	ปานกลาง	7
เฉลี่ยรวม	3.77	มาก	

การแปลผล 1.00 – 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 – 2.60 = น้อย 2.61 – 3.40 = ปานกลาง 3.41 – 4.20 = มาก 4.21 – 5.00 = มากที่สุด

5. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

การสังเคราะห์กลยุทธ์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

- **กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategies)** ได้แก่

- 1) การส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการผลิตและการตลาด
- 2) การส่งเสริมศักยภาพสมาชิกกลุ่มให้สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้
- 3) การส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายและได้มาตรฐาน
- 4) การส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มให้ความสำคัญในทำกิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์เพื่อชุมชน
- 5) การสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมในชุมชน

- **กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategies)** ได้แก่

- 1) การส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อสืบทอดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
- 2) การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุน เงินออม และหุ้นของสมาชิก เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

3) การจัดทำแผนงานโครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ/เอกชน

4) ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนารูปแบบสินค้าที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์

5) การส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานสินค้า

- กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategies) ได้แก่

1) การสร้างเครือข่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ เพื่อนำสินค้าไปจำหน่าย เพิ่มช่องทางการตลาด

2) การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ แพลตฟอร์มต่างๆ

- กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategies) ได้แก่

1) การจัดทำแผนการผลิตทั้งวัตถุดิบ บุคลากร เงินทุนให้สอดคล้องกับตลาด

2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงกับความต้องการของตลาด

3) การพัฒนาสถานที่ดำเนินกิจกรรมให้ได้มาตรฐาน

จากผลการวิเคราะห์ด้วย SWOT Analysis ได้แนวทางทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ดังนี้

5.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการวางแผนการดำเนินงานและการผลิตของกลุ่มให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่ม และส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อสืบทอดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.2 การบริหารทุนและทรัพยากร ได้แก่ การจัดทำแผนงานโครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ/เอกชนและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุน การเพิ่มเงินออม และหุ้นของสมาชิก เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม

5.3 การพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพสมาชิกกลุ่มให้สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ พัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการผลิตและการตลาด

5.4 กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ ร่วมกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนารูปแบบสินค้าที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะ ส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานสินค้า สร้างเครือข่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ พัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ แพลตฟอร์มต่าง ๆ

5.5 สาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มให้ความสำคัญในทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์เพื่อชุมชนและการสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมในชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อายุเฉลี่ย 54.13 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา สอดคล้องกับ สุพัฒนา บุญแก้ว (2562, น.119) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดระนอง พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 50.20 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา อาจเนื่องจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนที่ว่างเว้นจากการทำการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีอายุค่อนข้างสูง ได้รับการศึกษาเพียงภาคบังคับระดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ประถมศึกษา มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เฉลี่ย 10.78 ปี สอดคล้องกับ มัทนา คุณอนnek (2562, น. 61) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเฉลี่ย 11.91 ปี อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการจัดตั้งขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน ทำให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีประสบการณ์และความชำนาญในการผลิตสินค้าของกลุ่ม มีรายได้ในครัวเรือนทั้งหมด เฉลี่ย 223,960 บาท/ปี มีรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 150,730.77 บาท/ปี สอดคล้องกับ อีรดา เขียวแดง (2563, น. 113) ศึกษาการส่งเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายได้ในครัวเรือนทั้งหมดเฉลี่ย 269,123.02 บาทต่อปี มีรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 177,730.16 บาทต่อปี และมีรายได้นอกภาคการเกษตร เฉลี่ย 73,690.77 บาท/ปี สอดคล้องกับ มัทนา คุณอนnek (2562, น. 67) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 77,348.14 บาทต่อปี อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทำอาชีพด้านการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรมาจากการรับจ้างทั่วไป เพื่อหารายได้เพิ่มให้กับครอบครัว

2. การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร การดำเนินกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า

2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็น การเข้าร่วมประชุมของสมาชิกไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของกลุ่ม และการกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ของกรรมการและสมาชิก สอดคล้องกับ อีรดา เขียวแดง (2563, น. 117) พบว่า ความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นมีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อบังคับที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานของกลุ่ม คณะกรรมการของกลุ่มมาจากการเลือกตั้ง การกำหนดโครงสร้างและการแบ่งหน้าที่ชัดเจน อาจเนื่องมาจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ความสำคัญกับการประชุมกลุ่ม ทำให้ได้รับทราบผลการดำเนินงานที่กำลังทำอยู่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางดำเนินงานที่จะทำต่อไป

2.2 การบริหารทุนและทรัพยากร สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็น การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก การจัดทำบัญชีได้ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และการตรวจสอบบัญชีและหลักฐานทางการเงิน สอดคล้องกับ อีรดา เขียวแดง (2563, น. 117) พบว่า ความเข้มแข็งด้านการบริหารทุนและทรัพยากรในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆ แก่สมาชิก และมีการจัดบันทึกการเงินหรือบัญชี อาคาร/สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ร่วมกันของกลุ่ม อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการจัดบันทึกข้อมูลรายรับรายจ่ายในการบริหารกลุ่มอย่างชัดเจน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มทราบความเคลื่อนไหวของกลุ่ม จึงให้ความสำคัญกับทุนและทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ

2.3 การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็น การนำภูมิปัญญา/นวัตกรรมมาปรับใช้ในการดำเนินการของกลุ่ม การเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้หรือกิจกรรมกลุ่มกับองค์กรภายนอก และการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้สมาชิกกลุ่มและบุคคลภายนอก สอดคล้องกับ มัทนา คุณอนnek (2562, น. 83) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการนำวิชาการสมัยใหม่มาผสมผสานกับภูมิปัญญา และประยุกต์ใช้ในการพัฒนา กลุ่ม อาจเนื่องมาจาก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการนำภูมิปัญญาและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการดำเนินการของกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มมีองค์ความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

2.4 กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็นการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาใช้มากกว่าร้อยละ 70 การจัดการที่ลดต้นทุนในกระบวนการผลิต (ขั้นตอนการปฏิบัติงาน การขนย้าย การเก็บ การตรวจเช็ค) และการเชื่อมโยงเครือข่ายสินค้า/ผลิตภัณฑ์กับกลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับ สุพัฒนา บุญแก้ว (2562, น. 75) พบว่า การดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรด้านการจัดการสินค้าหรือบริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การใช้วัตถุดิบภายในจังหวัดมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป รองลงมา คือ กระบวนการผลิตไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีการควบคุมตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

2.5 สาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็น การจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกสาธารณประโยชน์เพื่อชุมชน สอดคล้องกับ จีรดา เขียวแดง (2563, น. 119-120) พบว่า ความเข้มแข็งด้านการให้ความสำคัญกับชุมชน ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในประเด็นกลุ่มมีการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชน และมีการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารแก่ชุมชน อาจเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ความสำคัญกับชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน/สังคม และมีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

3.1 การวางแผนของกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็น การวางแผนพัฒนากลุ่ม รองลงมา คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม และการวางแผนด้านการเงินของกลุ่ม ตามลำดับ สอดคล้องกับ อรรพรรณ พานิก (2562, น. 108) พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และการวางแผนการผลิต ตามลำดับ ซึ่งอาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการจัดกิจกรรมการประชุมเป็นประจำ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบผลการดำเนินงานที่กำลังทำอยู่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางดำเนินงานที่จะทำต่อไป

3.2 การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำ ในประเด็น การพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการ รองลงมา คือ การตรวจสอบคุณภาพสินค้า/บริการ และการผลิตสินค้า/บริการ ตามลำดับ สอดคล้องกับ อรรพรรณ พานิก (2562, น. 108) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการผลิตสินค้า/บริการให้แก่กลุ่ม การมีส่วนร่วมในการจำหน่ายสินค้า/บริการของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้า/บริการของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่ม การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบคุณภาพสินค้า/บริการของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมให้การแสดงความคิดเห็นตักเตือนใจแก่ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มที่เกิดขึ้น ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการเป็นอันดับแรก เนื่องจากการยกระดับคุณภาพจะช่วยเพิ่มมูลค่าและความน่าเชื่อถือของสินค้าหรือบริการของกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

3.3 การลงทุนของกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำในประเด็น การลงแรงปฏิบัติงาน ผลิตสินค้าของกลุ่ม รองลงมา คือ การลงทุนด้วยวัสดุ/อุปกรณ์หรือทรัพยากรของกลุ่ม และการลงทุน/หุ้นในการทำกิจกรรมของกลุ่ม ตามลำดับ สอดคล้องกับ อรพรรณ พานิก (2562, น. 109) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการลงแรงปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง คือ การมีส่วนร่วมในการลงทุนหรือลงทุนในการทำธุรกิจของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการลงทุนด้วยวัสดุ/อุปกรณ์ หรือทรัพยากร ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร หลังจากว่างเว้นจากการทำการเกษตร จึงมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ และเป็น การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

3.4 การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการปฏิบัติเป็นประจำในประเด็น การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม รองลงมา คือ การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ และการได้รับเงินค่าตอบแทนจากการร่วมดำเนินกิจกรรม ตามลำดับ สอดคล้องกับ อรพรรณ พานิก (2562, น. 109) พบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมาก คือ การได้รับความรู้ ทักษะในการพัฒนาอาชีพ การได้รับการยอมรับจากชุมชนในการร่วมดำเนินกิจกรรมกลุ่ม และการมีเพื่อนและเครือข่ายเพิ่มขึ้น ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ความสำคัญกับชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน ทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชน

4. ปัญหาและความต้องการในการสนับสนุนการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

4.1 ปัญหาในการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาแยกเป็นประเด็น พบว่า มีปัญหาด้านการบริหารทุนและทรัพยากรอยู่ระดับมากที่สุด และมีปัญหาที่สำคัญคือ ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านกระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม และด้านการพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก และด้านสาธารณสุข/การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ สอดคล้องกับ สุพัฒนา บุญแก้ว (2562, น.119) พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นปัญหาอันดับ 1 ได้แก่ ด้านการบริหารทุนและทรัพยากร อยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและองค์กร และด้านการให้ความสำคัญกับชุมชนอยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดตั้งกองทุน การเพิ่มเงินออม และหุ้นของสมาชิก เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนและเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม

4.2 ความต้องการการสนับสนุนเพื่อการพัฒนาการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับมากที่สุด 3 ประเด็นแรก คือ มีการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการดำเนินงาน ทำให้มีปัญหาในเรื่องการขยายกำลังการผลิตและเรื่องของการขอรับรองมาตรฐานรองลงมา คือ การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก และการพัฒนาความรู้และความสามารถของกรรมการ สอดคล้องกับ ชีรดา เขียวแดง (2563, น. 121) พบว่า ความต้องการในส่งเสริมการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับมากที่สุด 3 ประเด็นแรก คือ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การให้ความรู้เพื่อวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับตลาด และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงานภายในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

อาจเนื่องมาจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพราะในบางฤดูกาลมีการขาดแคลนปัจจัยการผลิต

5. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก

5.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ การส่งเสริมให้มีการแผนการพัฒนาและการผลิตให้สอดคล้องกับบริบทของกลุ่ม และการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อสืบทอดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการวางแผนการพัฒนาและการผลิตยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มมีอายุเพิ่มมากขึ้น จึงต้องการคนรุ่นใหม่มาสานต่อกิจการ สืบทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญา

5.2 การบริหารทุนและทรัพยากร ได้แก่ การจัดทำแผนงานโครงการพัฒนากลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐหรือข่ายทั้งภาครัฐ/เอกชน การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุน การเพิ่มเงินออม และหุ้นของสมาชิก เพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่ม อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดตั้งกองทุน การเพิ่มเงินออม และหุ้นของสมาชิก เพื่อนำเป็นเงินทุนหมุนเวียนและเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่มที่ขาดแคลนเงินทุนและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการดำเนินงาน ทำให้มีปัญหาในเรื่องการขยายกำลังการผลิตและเรื่องการบริหารงบประมาณ

5.3 การพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิก ได้แก่ การส่งเสริมศักยภาพสมาชิกกลุ่มให้สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้พัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ และการส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาการผลิตและการตลาด อาจเนื่องมาจากสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีประสบการณ์และมีความชำนาญในการผลิตสินค้าของกลุ่ม แต่ยังคงขาดความรู้และทักษะในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีอายุค่อนข้างสูง ทำให้มีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยี

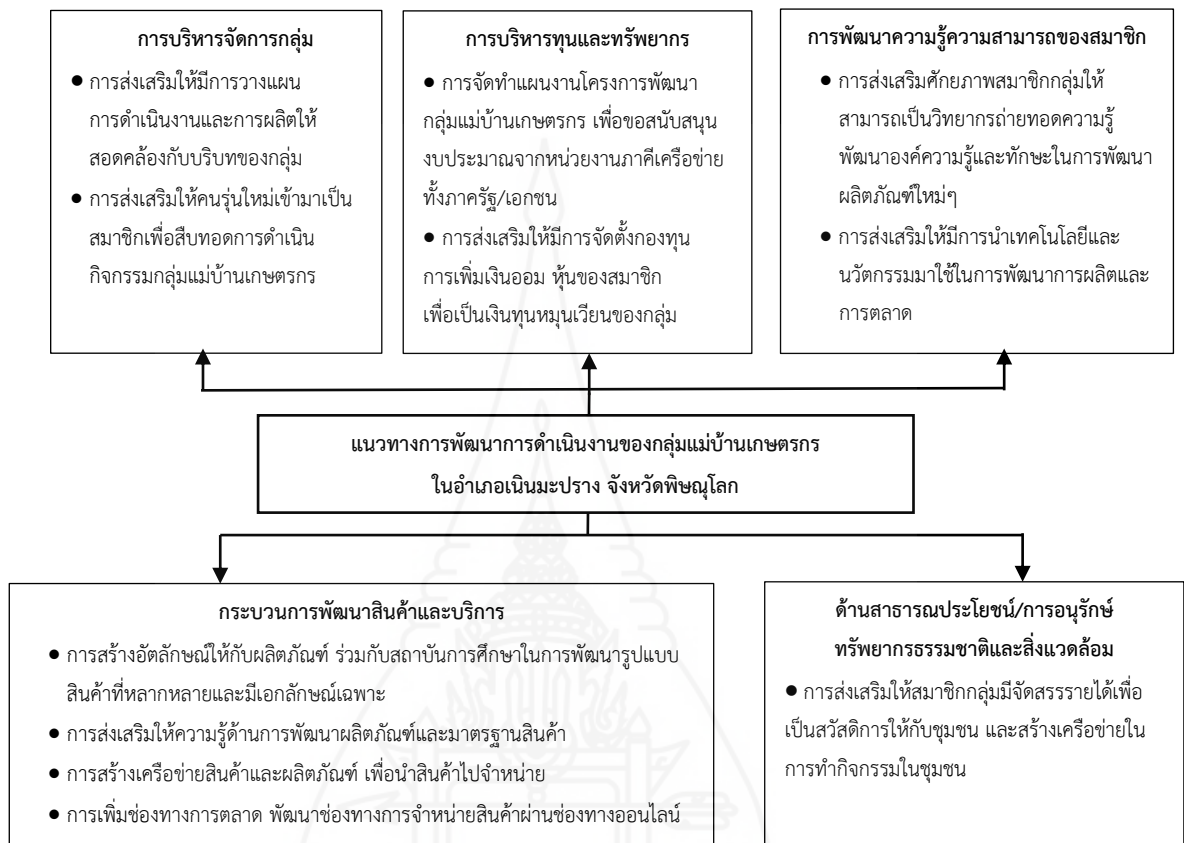
5.4 กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ ได้แก่ การสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ร่วมกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนารูปแบบสินค้าที่หลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะ การส่งเสริมให้ความรู้ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และมาตรฐานสินค้า การสร้างเครือข่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เพื่อนำสินค้าไปจำหน่าย เพิ่มช่องทางการตลาด การพัฒนาช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ แพลตฟอร์มต่างๆ อาจเนื่องมาจากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังไม่มี ความหลากหลาย ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ได้รับการรับรองมาตรฐาน และเป็นการขายภายในชุมชนเป็นหลัก

5.5 สาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีจิตสำนึกได้เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน และการสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมในชุมชน อาจเนื่องมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรยังมีกำไรไม่มากพอที่จะนำมาจัดสรรให้เป็นสวัสดิการของชุมชนได้ แต่มีการเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ร่วมกับชุมชนและมีการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์

ข้อค้นพบจากงานวิจัย ผู้วิจัยได้สังเคราะห์โมเดลแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ดังภาพที่ 1 ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ต่อไปได้ ดังภาพที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอนิคมบงการ จังหวัดพิษณุโลก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

1) **การบริหารจัดการกลุ่ม** ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการจัดทำแผนการพัฒนากลุ่มและแผนการผลิตให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นสมาชิกเพื่อสืบทอดการดำเนินกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เนื่องจากส่วนใหญ่สูงอายุ การใช้เทคโนโลยีทำได้ยาก จึงควรชักชวนบุตรหลานมาเพื่อสืบทอดความรู้ ภูมิปัญญาในการผลิตสินค้า ให้กับรุ่นลูกหลานและยังเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

2) **การบริหารทุนและทรัพยากร** ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการจัดตั้งกองทุนกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรในการแบ่งเงินเป็นรายได้เงินสมทบทุนเข้ากลุ่มการวางแผนเพิ่มเงินออม และหักของสมาชิกเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนและเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

3) การพัฒนาความรู้และความสามารถของสมาชิก ควรมีการจัดอบรมเพื่อสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เช่น การให้ความรู้ด้านการแปรรูปสินค้า การวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตและการตลาด เป็นต้น

4) กระบวนการพัฒนาสินค้าและบริการ ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการพัฒนาแหล่งผลิตให้ได้มาตรฐาน แปรรูปสินค้าให้มีความหลากหลาย เพิ่มช่องทางการตลาดโดยประชาสัมพันธ์และจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์

5) สาธารณประโยชน์/การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ควรส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มมีจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชน และการสร้างเครือข่ายในการทำกิจกรรมในชุมชน

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) เจ้าหน้าที่ควรให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สามารถเป็นวิทยากรในด้านต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้สมาชิกกลุ่มและบุคคลภายนอกได้

2) เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีความรู้และทักษะในกระบวนการผลิต การแปรรูปสินค้าใหม่ๆ เพิ่มความหลากหลายของสินค้า ให้เป็นที่ต้องการของตลาด

3) เจ้าหน้าที่ควรส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการขอรับรองมาตรฐานสินค้า เพื่อให้สินค้าได้รับการรับรองมาตรฐาน

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ควรมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ/เอกชน ในการให้ความรู้แก่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เนื่องจากการพัฒนาแม่บ้านเกษตรกรควรพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านผลิตภัณฑ์ด้านการตลาด และด้านการทำงานกับชุมชน

2) ควรสนับสนุนในด้านช่องทางการตลาด รวมถึงส่งเสริมการสร้างเครือข่ายในการจำหน่ายสินค้า

3) ควรสนับสนุนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรให้ร่วมกันจัดทำแผนงานโครงการพัฒนาแม่บ้านเกษตรกร ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอเนินมะปราง เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน และพาณิชย์จังหวัด เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มีความยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน ให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร.. (2563). คู่มือการจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาเกษตรกร
กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ฐานข้อมูลระบบองค์กรเกษตรกร (3ก). สืบค้น 20 ตุลาคม 2566.

จาก <https://ffgdev.doae.go.th/admin>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- ธีรดา เขียวแดง. (2563). การส่งเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- มัทนา คุณอนง. (2562). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรเนินมะปราง. (2566). ทะเบียนข้อมูลกลุ่มองค์กรเกษตรกร (3ก) ปี 2566. (อัดสำเนา)
- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2566). เกษตรกรรม ทางเลือก ทางรอด. สืบค้น 10 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/agriculture-alternative-way-of-survival>
- สุพัฒนา บุญแก้ว. (2562). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดระนอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- อรรธรณ พานิก. (2562). การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

